



ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

کتابچه آشنایی با آژانس

همکاری های بین المللی ژاپن (جاپا) و

راهبهای تکمیل فرم های درخواست همکاری

امور بین الملل سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

دی ماه ۱۳۹۴

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

| | |
|----|--|
| ۱ | مقدمه |
| ۱ | ۱- آشنایی با جایکا و کمک‌های رسمی توسعه‌ای ژاپن (ODA) |
| ۲ | ۱-۱- همکاری‌های فنی Technical Cooperation |
| ۳ | ۲-۱- کمک‌های بلاعوض |
| ۳ | ۳-۱- اعزام داوطلبان ژاپنی برای همکاری در خارج از کشور |
| ۳ | ۴-۱- برنامه دعوت از جوانان |
| ۳ | ۵-۱- همکاری‌های توسعه‌ای |
| ۳ | ۶-۱- بازآموزی و آموزش کارشناسان ژاپنی |
| ۴ | ۷-۲- نجات از بلایا |
| ۷ | ۲- تشکیلات جدید جایکا (چشم‌انداز، مأموریت و راهبردها و اجرای برنامه‌های جهانی) |
| ۷ | ۱-۲- مبارزه با فقر از طریق ایجاد رشدی با قاعده |
| ۷ | ۲-۲- تقویت حاکمیت دولت‌ها |
| ۷ | ۳-۲- تأمین امنیت انسانی |
| ۸ | ۳- اهداف کمک‌های رسمی توسعه‌ای ژاپن (ODA) |
| ۸ | ۴- وام و کمک‌های بلاعوض جایکا |
| ۸ | ۱-۴- وام‌ها |
| ۹ | ۲-۴- کمک‌های بلاعوض |
| ۱۱ | ۵- فرآیند همکاری جمهوری اسلامی ایران با جایکا |
| ۱۴ | ۶- تعاریف لغات و اختصارات |
| ۱۶ | ۷- توصیه‌ها و نکات قابل توجه در تکمیل فرم‌های درخواست همکاری |
| ۱۷ | ۸- برخی از نکات قابل توجه در تکمیل فرم‌های همکار |

مقدمه:

دولت ژاپن به منظور ارتقای همکاری‌های بین‌المللی در زمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه، در اوت ۱۹۷۴ براساس قانون همکاری‌های بین‌المللی، مبادرت به ارایه کمک‌های ODA آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) نمود. جایکا یکی از ارکان اجرایی رسمی توسعه‌ای ژاپن است که هدف اصلی آن اعطای کمک‌های فنی به کشورهای در حال توسعه براساس تفاهمات انجام شده بین دولت ژاپن و دولت‌های درخواست‌کننده کمک می‌باشد.

کشور ژاپن بیش از ۴۰ سال است که به کشورهای در حال توسعه کمک‌های برون‌مرزی ارایه می‌دهد. این امر بعد از پرداخت خسارات جنگ جهانی به کشورهای جنوب شرق آسیا و با اعطای وام‌های رسمی به هند و پاکستان در سال ۱۹۵۸ شروع شد. در طول این مدت، ژاپن پروژه‌های بسیاری برای کمک به توسعه و حل مشکلات کشورهای در حال توسعه اجرا کرده است.

۱- آشنایی با جایکا و کمک‌های رسمی توسعه‌ای ژاپن (ODA)

دولت ژاپن به منظور ارتقای همکاری‌های بین‌المللی در زمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه، در اوت ۱۹۷۴ براساس قانون همکاری‌های بین‌المللی، مبادرت به ارایه کمک‌های ODA آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) نمود. جایکا یکی از ارکان اجرایی رسمی توسعه‌ای ژاپن است که هدف اصلی آن اعطای کمک‌های فنی به کشورهای در حال توسعه براساس تفاهمات انجام شده بین دولت ژاپن و دولت‌های درخواست‌کننده کمک می‌باشد. برای انجام این مقصود، جایکا برنامه‌ها و وظایفی را به عهده دارد.

هیأت وزیران جمهوری اسلامی ایران در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۸/۲۷ بنا به پیشنهاد شماره ۴۳۶/۲۰۰/۱۶-۷۳۰/۵۶۳ مورخ ۱۳۸۳/۸/۱ وزارت امور خارجه و به استناد اصل (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران موارد ذیل را درخصوص جایکا تصویب کرد:

- ۱- در راستای تسهیل اجرای موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی ایران و ژاپن منعقد شده در تاریخ ۱۳۳۷/۹/۱۸ و به منظور ارایه کمک‌های فنی توسعه‌ای، تأسیس دفتر آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) در ایران مجاز است.
- ۲- دفتر، رئیس، کارکنان غیرایرانی و خانواده‌های آنان از پرداخت مالیات بر درآمد، عوارض گمرکی و سود بازرگانی اتومبیل‌ها، وسایل و لوازم شخصی و اداری و ابزار و ماشین‌آلاتی که جهت انجام مأموریت‌های مرتبط با جایکا موردنیاز است، با رعایت قوانین و مقررات مربوط معاف هستند.

۳- قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های وزارت امور خارجه در مورد تعدد دفاتر و کارکنان ایرانی و غیرایرانی، ملیت آنها و ورود و خروج و اقامت آنها مجرا خواهد بود.

۴- وزارت امور خارجه ضمن نظارت بر حسن اجرای این تصویبنامه، هماهنگی‌های مقتضی را جهت ارایه تسهیلات لازم به عمل خواهد آورد.

این مصوبه به شماره ۴۵۰۵۸/ت/۳۱۷۲۲هـ و در مورخ ۱۳۸۳/۹/۱ به وزارت امور خارجه و وزارت امور اقتصادی و دارایی ابلاغ شده است.

با عنایت به ماهیت فرابخشی فعالیت‌های سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مسؤلیت مرجعیت ملی جایکا و کشور را بر عهده دارد.

جایکا به منظور ارتقای همکاری‌های بین‌المللی در زمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه با هدف اعطای کمک‌های فنی، برنامه و وظایفی را به عهده دارد که عبارتند از:

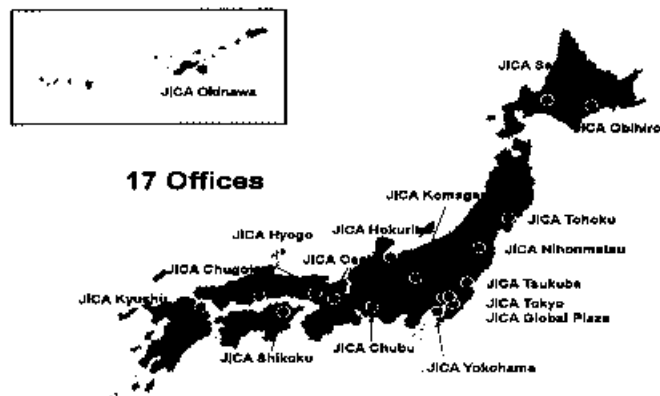
۱-۱- همکاری‌های فنی (Technical Cooperation):

هدف اصلی همکاری‌های فنی جایکا، کمک به بهبود تکنولوژی کشورهای در حال توسعه در بخش دولتی می‌باشد که عمدتاً در قالب برنامه‌های زیر انجام می‌گیرد:

الف- آموزش فنی در ژاپن: هدف اصلی این برنامه انتقال دانش و مهارت در زمینه‌های مختلف کشاورزی، پزشکی، الکترونیک، تکنولوژی‌های جدید و محیط زیست به شرکت‌کنندگان در این دوره‌ها می‌باشد. دوره‌های آموزشی به سه دسته تقسیم می‌شوند:

- دوره آموزشی همتایان (دوره آموزشی برای همتایان در پروژه‌های در دست اجرا)
- دوره آموزشی عادی (دوره آموزشی برای همتایان کارشناسان ژاپنی- این دوره آموزشی در ارتباط با پروژه نمی‌باشد)
- دوره آموزشی کشور محور

مراکز آموزشی جایکا در ژاپن



در هر یک از مراکز فوق‌الشاره در نقشه دوره خاصی برگزار می‌گردد. به عنوان مثال در جایکا هیوگو دوره‌های مربوط به مدیریت بحران و بلایای طبیعی و در جایکا اویه‌پرو دوره‌های مربوط به کشاورزی و دامپروری برگزار می‌گردد.

ب- اعزام کارشناسان ژاپنی: اعزام کارشناسان ژاپنی در قالب همکاری‌های فنی از نوع پروژه، مطالعات توسعه‌ای و یا به درخواست سازمان‌ها و دستگاه‌های دولتی انجام می‌پذیرد.

کارشناسان اعزامی به دو گروه تقسیم می‌شوند:

۱- کارشناسان انفرادی: هدف از اعزام این کارشناسان، ارائه خدمات مشاوره‌ای به دستگاه‌های دولتی کشور درخواست‌کننده، به کار انداختن تجهیزات و ماشین‌آلات و همچنین کنترل و نگهداری تجهیزات در کشور میزبان و پی‌گیری اجرای مؤثر طرح‌های مربوط به اعطای وام و کمک‌ها می‌باشد.

۲- کارشناسان پروژه‌ای: این کارشناسان براساس برنامه همکاری‌های فنی از نوع پروژه اعزام می‌شوند.

ج- عرضه تجهیزات و ماشین‌آلات: تأمین تجهیزات توسط جایکا معمولاً در قالب پروژه یا همراه با اعزام کارشناسان ژاپنی و یا کمک‌های اضطراری صورت می‌پذیرد.

د- همکاری‌های فنی پروژه‌ای: همکاری‌های فنی پروژه‌ای، یکی از برنامه‌های جایکاست که تلفیقی از برنامه‌های آموزش در ژاپن، اعزام کارشناسان ژاپنی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات می‌باشد. در بیشتر مواقع مخارج ساختمان و زمین را کشور درخواست‌کننده تقبل می‌کند و جایکا تجهیزات موردنیاز و کارشناسان ذی‌ربط را تأمین می‌نماید. به منظور هر چه بهتر برگزار کردن این نوع همکاری‌ها، چارچوب و نحوه کار در قالب یک تفاهم‌نامه بین جایکا و دستگاه طرف همکاری امضا می‌شود.

ه- مطالعات توسعه‌ای: این برنامه توسط گروهی از کارشناسان اعزامی از جایکا صورت می‌گیرد. این گروه وظیفه مطالعه، بررسی و تحقیق درخصوص پروژه‌هایی را دارد که نقش مهمی را در توسعه اقتصادی-اجتماعی کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کنند. پس از انجام مطالعات، نتایج در قالب گزارش‌هایی در اختیار مسؤولان ذی‌ربط کشور طرف همکاری قرار می‌گیرد.

۱-۲- کمک‌های بلاعوض

۱-۳- اعزام داوطلبان ژاپنی برای همکاری در خارج از کشور

۱-۴- برنامه دعوت از جوانان

۱-۵- همکاری‌های توسعه‌ای

الف- سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌های توسعه‌ای

ب- راهنمایی‌های فنی

۱-۶- بازآموزی و آموزش کارشناسان ژاپنی

۱-۷- نجات از بلایا

از زمان آغاز کمک‌های توسعه ژاپن (ODA) یعنی پنجاه سال قبل در تاریخ ۱۹۵۴ دولت ژاپن حدود ۲۲۱ میلیارد دلار را به ۱۸۵ کشور جهان کمک کرده است. این امر نه تنها به اقتصاد آن کشورها کمک نموده بلکه این کمک‌ها باعث استحکام و امنیت بیشتر ژاپن از طریق برقراری روابط دوستانه میان کشورهای جهان و ژاپن شده است. کمک‌های ژاپن تقویت توسعه منابع انسانی را نیز در بر داشته است.

با نگاهی به تاریخ کمک‌های توسعه‌ای ژاپن (ODA)، چهار دوره را می‌توان مشاهده نمود:

۱- دوره توسعه سیستم (۱۹۷۶-۱۹۵۴): در این دوره دولت ژاپن کمک‌های خویش را از طریق پیوستن به "برنامه طرح کلمبو" دنبال نمود.

۲- دوره توسعه سیستماتیک (۱۹۹۱-۱۹۷۷): در این دوره کمک‌های ژاپن از طریق یک برنامه "میان‌مدت" دنبال می‌شد.

۳- دوره شکل‌گیری سیاست اساسی (۲۰۰۰-۱۹۹۲): در این دوره کمک‌ها با تمرکز روی روشن شدن فلسفه و سیاست، کمک‌های توسعه‌ای ژاپن (ODA) از طریق "تأسیس ساختار ODA" انجام گرفت.

۴- مواجه شدن با چالش‌های عصر جدید (۲۰۰۳ تاکنون): در این دوره کمک‌های توسعه‌ای دولت ژاپن با تصویب ساختار (ODA) توسط مجلس ژاپن به نقطه عطفی رسیده است.

امروزه دولت ژاپن به دنبال "شفافیت"، "انعطاف" و "کارآمدی" کمک‌های توسعه‌ای ODA مطابق با اولویت‌ها و ساختار اصلاح شده ODA است.

در طول این پنجاه سال دولت ژاپن کمک‌های زیادی به امر توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه به عنوان یکی از اهداءکنندگان عمده کمک نموده است که مورد استقبال کشورهای دریافت‌کننده قرار گرفته است که این موضوع همزمان به امنیت پایدار ژاپن کمک می‌نماید.

این کمک‌ها به صورت "وام" به کشورهای منطقه و در حال توسعه داده شده که در امر توسعه انسانی بسیار مؤثر بوده است. تعداد کشورها و مناطقی که دولت ژاپن بیشترین کمک (Top Donor) را به آنها نموده است به ترتیب عبارت‌اند از: آفریقا: ۵۵٪، آمریکای لاتین ۴۱٪، اروپا ۳۰٪، آسیا ۲۴٪، خاورمیانه ۱۶٪.

در آگوست ۲۰۰۳ دولت ژاپن ساختار (ODA) را تغییر داد. در این رابطه می‌توان به تغییر خطوط کلی جایکا برای ملاحظات اجتماعی و زیست محیطی به منظور تقویت بیشتر کمک‌های اجتماعی و زیست محیطی اشاره نمود. امنیت انسانی از اصول اساسی ساختار اصلاح شده در "کمک‌های توسعه‌ای ژاپن (ODA) است. در سال‌های اخیر ایجاد صلح در کشورهای عراق، سریلانکا و افغانستان از جمله بخش‌هایی از این برنامه بوده است.

جایکا که با هدف ارائه کمک‌های فنی در سال ۱۹۷۴ تأسیس شد به موجب قانون شماره ۱۳۶ مصوب سال ۲۰۰۲ کشور ژاپن، به عنوان یک سازمان اجرایی مستقل، فعالیت‌های خود را ادامه داده است. مشارکت در ارتقای همکاری‌های

بین‌المللی و همچنین توسعه پایدار اقتصاد ژاپن و جهان به همراه توسعه اجتماعی - اقتصادی و بهبود یا پایداری اقتصاد کشورهای در حال توسعه، اهم اهداف آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) را تشکیل می‌دهند.

کمک‌های جایکا به کشورهای در حال توسعه و میلیون‌ها تن از اقشار آسیب‌پذیر در سرتاسر دنیا پس از جنگ جهانی دوم آغاز شده است.

عضویت ژاپن در طرح کلمبو برای توسعه اقتصادی - اجتماعی قاره آسیا و اقیانوسیه در سال ۱۹۵۴ از جمله اقداماتی بود که در جهت اتحاد دوباره جامعه از هم گسیخته بین‌الملل آن زمان انجام گرفت و در همین راستا برای اجرای برنامه‌های آموزشی، شماری از کارشناسان به خارج از کشور اعزام و گروه‌های کارآموز خارجی نیز به ژاپن دعوت شدند. این اقدامات جسته‌گریخته، مقدمه‌ای بود بر آنچه که تا در دهه ۱۹۹۰ جایکا به یک شبکه پیچیده سازمان‌های دولتی ژاپن تبدیل شود و مسؤولیت اجرای عظیم‌ترین برنامه کمک‌رسانی جهانی را تحت عنوان کمک‌های رسمی توسعه (ODA)، به عهده گرفت.

آژانس همکاری‌های بین‌المللی (جایکا) در نتیجه بخشی از تلاش‌های یادشده در سال ۱۹۷۴ تأسیس شد و در سال ۲۰۰۳ به عنوان یک سازمان مستقل با هدف نظارت بر پروژه‌های مربوط به همکاری‌های فنی در کشورهای در حال توسعه، تجدید سازماندهی شد.

در تاریخ اول اکتبر ۲۰۰۸، جایکا با سازماندهی و تشکیلات جدید ارایه خدمات زیر را آغاز کرد:

۱- همکاری‌های فنی

۲- وام‌های بدون بهره (وام‌های ODA)

۳- کمک‌های بلاعوض

در سال ۲۰۰۸، جایکا و بخش همکاری‌های بین‌المللی بانک ژاپن ادغام شدند؛ واگذاری وام‌های بدون بهره ODA و اعطای کمک‌های بلاعوض که در حال حاضر توسط وزارت امور خارجه ژاپن صورت می‌گیرد، از جمله اقدامات بخش همکاری‌های بین‌المللی بانک ژاپن بود.

تشکیلات جدید جایکا برای نخستین بار توفیق یافته است تا ارایه کمک‌های فنی، واگذاری وام‌های کم بهره و بدون بهره ینی ژاپن و اعطای کمک‌های بلاعوض را توسط یک مجموعه واحد ممکن سازد، اقدامی که به عقیده ساداوکاواتو، رئیس جایکا، برای تجهیز این آژانس جهت رفع مشکلات روزافزون و حل مسایل بیش از پیش پیچیده جهان یک ضرورت محسوب می‌شود.

اکنون جایکا به یک سازمان جهانی تبدیل شده که در بیش از ۱۵۰ کشور فعالیت می‌کنند. کارکنان و مشاوران این آژانس تاکنون در اجرای ده‌ها هزار طرح، اعم از پروژه‌های کلیدی گسترش زیرساخت‌ها، کمک به بیماران مبتلا به ایدز در آفریقا، محافظت از جنگل‌های بارانی آمازون در آمریکای لاتین، حفظ و بهبود سلامت و بهداشت مادر و فرزند در کشورهای خاورمیانه و حفظ محیط زیست در آسیا و اقیانوسیه، مشارکت کرده‌اند.

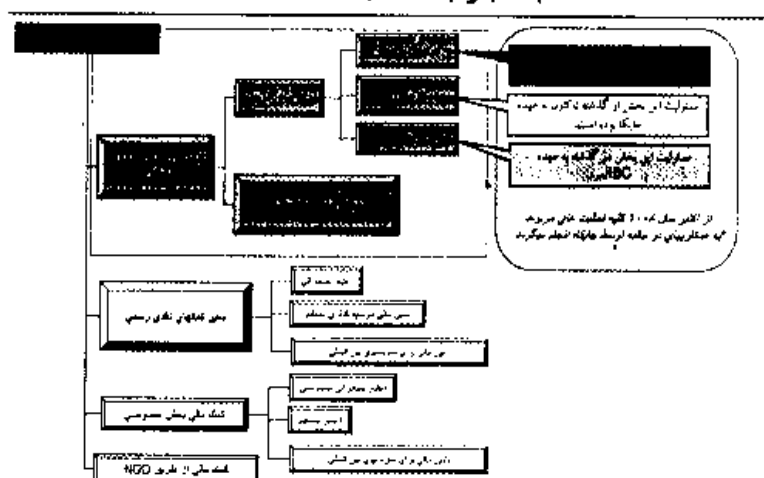
کارکنان جایکا، اعضای اصلی گروه امدادرسانی کشور ژاپن (JDR)، در مواقع بروز حوادث غیرمترقبه به‌شمار می‌آیند. گروه امدادرسانی ژاپن برای اعزام تیم پزشکی و پرستاری و همچنین ارسال مواد غذایی و دارو به محل حادثه، تقریباً بلافاصله پس از وقوع بلایای طبیعی نظیر زلزله، تسونامی، طوفان‌های موسمی و سیل در سرتاسر دنیا اقدام می‌نماید. گروه‌های داوطلب همکاری خارج از کشور ژاپن (JOCV) یکی از واحدهای زیرمجموعه جایکا است؛ شمار افراد داوطلب همکاری عضو گروه یادشده در سال ۲۰۰۷، به ۳۰۰۰۰ نفر رسیده است (علاوه بر گروه مزبور، گروه‌های مشابهی نیز در سطح محدودتر، زیر نظر جایکا فعالیت می‌کنند که عبارتند از: «داوطلبان بزرگسال»، «جوانان داوطلب کمک در زمینه توسعه، خارج از کشور ژاپن» و «افراد بزرگسال داوطلب همکاری در فعالیتهای مربوط به توسعه، خارج از کشور ژاپن»).

جایکا در داخل کشور نیز موفق به اجرای عظیم‌ترین برنامه‌های آموزشی جهان شده است به طوری که در سال ۲۰۰۷، این آژانس برای ۸۲۳۹ دانشجوی و هنرآموز از ۱۳۹ کشور جهان در صدها زمینه آموزشی اعم از بهداشت، آموزش فنی و حرفه‌ای و کشاورزی، دوره‌های آموزشی برگزار کرده است.

هفده شعبه این آژانس در داخل کشور، نه تنها به منظور معرفی فعالیتهای جایکا بلکه جهت تشویق مردم به مشارکت و اثبات لزوم این فعالیت‌ها برای حفظ امنیت ژاپن و تحقق یک برنامه جهانی و عملی توسعه، همکاری نزدیک با ادارات دولتی، رسانه‌های گروهی و اقشار مختلف مردم کشورهای تحت پوشش دارند.

تشکیلات و اهداف جایکا همواره متناسب با تحولات و دگرگونی‌های جاری در جهان، تغییر می‌کند. در حالی که بسیاری از پروژه‌های این آژانس از همان ابتدا در زمینه کشاورزی، بیابان‌زدایی و حفظ محیط زیست متمرکز بوده است، امروز نیز علاوه بر اقدامات یادشده، آژانس جایکا در عرصه آموزش و بهداشت نیز فعالیت می‌کند و در چالش برای جهانی شدن در جهت تحقق برنامه‌های مربوط به حفظ محیط زیست، تغییرات اقلیمی و فناوری اطلاعات گام برمی‌دارد. فعالیتهای جایکا در جمهوری اسلامی ایران نیز شامل: برنامه‌های آموزش کارآموزان ایرانی، اعزام کارشناسان ژاپنی، تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات موردنیاز، همکاری فنی از نوع پروژه و مطالعات توسعه‌ای می‌باشد. این آژانس قبل از انقلاب تحت عنوان آژانس همکاری‌های فنی ماوراء بحار (O.T.C.A) در ایران فعالیت داشت. وقوع پیروزی انقلاب اسلامی و شروع جنگ تحمیلی سبب گردید تا برای چند سالی میزان همکاری‌های دو کشور در چارچوب جایکا کاهش یابد و دفتر جایکا در تهران تعطیل گردد. پایان جنگ و شروع برنامه پنجساله توسعه اقتصادی کشور، زمینه را برای رشد مجدد این همکاری فراهم آورد.

چارچوب کمکهای ODA



۲- تشکیلات جدید جایکا (چشم‌انداز، مأموریت و راهبردها و اجرای برنامه‌های جهانی)

پدیده جهانی شدن، آثار مثبتی به همراه داشته، توسعه اقتصادی به ارمغان آورده و فرصت‌های تازه‌ای در اختیار مردم جهان قرار داده است. اما از سوی دیگر نیز نمی‌توان تأثیرات نامطلوب آن را از جمله توزیع نابرابر ثروت، تغییرات اقلیمی، بیماری‌های عفونی، تروریسم و بحران‌های فراگیر اقتصادی، نادیده گرفت. این آثار منفی تهدیدی برای ثبات و صلابت کشور ژاپن که تداوم آن به منابع موجود در سراسر جهان بستگی دارد، محسوب می‌شود. ضمن آنکه امنیت و شکوفایی سایر جوامع بین‌المللی به‌ویژه کشورهای در حال توسعه را نیز به مخاطره می‌افکند. تشکیلات جدید جایکا با بهره‌برداری کامل از دانش و فناوری کشور ژاپن، همگام با سایر کشورها، مسایل مختلف مربوط به جهانی شدن را که کشورهای در حال توسعه با آنها مواجه هستند، مورد بررسی و رسیدگی قرار می‌دهد.

در تشکیلات جدید جایکا به موارد ذیل توجه ویژه‌ای دارد:

۲-۱- مبارزه با فقر از طریق ایجاد رشدی با قاعده

۲-۲- تقویت حاکمیت دولت‌ها

۲-۳- تأمین امنیت انسانی

تشکیلات جدید جایکا با هدف تدوین نظام موردنیاز دولت‌ها، ایجاد نظام خدمات عمومی براساس نیاز مردم، تقویت نهادها و افزایش منابع انسانی برای اداره و مدیریت صحیح این سیستم‌ها، آمادگی و حمایت خود را اعلام می‌دارد.

۳- اهداف کمک‌های رسمی توسعه‌ای ژاپن (ODA)

➤ سیاست‌های اصلی

- حمایت از تلاش‌های کشورهای در حال توسعه
- چشم‌انداز امنیت انسانی
- تضمین بیطرفی
- به‌کارگیری تجربه و تخصص ژاپن
- مشارکت و همکاری با جامعه بین‌المللی

➤ موضوعات اولویت‌دار برای دولت ژاپن:

- کاهش فقر
- رشد پایدار
- مسایل جهانی
- ایجاد صلح
- محیط زیست
- توسعه جوامع محلی
- احیاء منابع طبیعی

۴- وام و کمک‌های بلاعوض جایکا

۴-۱- وام‌ها

الف) تعریف وام‌های ODA:

- تأمین بودجه لازم برای توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای فقیر و در حال توسعه
- تأمین منابع مالی موردنیاز برای توسعه تحت شرایط بلندمدت و کم‌بهره
- میانگین نرخ بهره در سال ۰/۸۶ درصد در سال می‌باشد (بین ۰/۰۱ درصد تا ۱/۷ درصد)
- میانگین مدت بازپرداخت ۳۲ سال و ۵ ماه می‌باشد (بین ۱۵ تا ۴۰ سال)
- وام‌های ODA ژاپن معمولاً با واحد ارزی ین ارایه می‌گردد.

ب) انواع وام‌های ODA:

➤ نوع پروژه‌ای

- وام برای اجرای پروژه مشخص
- وام‌های خدمات فنی و مهندسی
- وام‌های تأمین مالی واسطه‌ای - دو مرحله‌ای

➤ نوع غیرپروژه‌ای

- وام‌های تطبیق ساختاری (*Structural Adjustment Loans (SAL)*)

- وام‌های خرید کالا

- وام‌های برنامه‌های بخشی (*Sector Program Loans (SPL)*)

۴-۲- کمک‌های بلاعوض

الف) تعریف کمک‌های بلاعوض:

شکلی از کمک‌های مالی بلندمدت به کشورهای در حال توسعه می‌باشد که کشور دریافت‌کننده کمک، الزام و تعهدی به بازپرداخت کمک ارایه شده به کشور کمک‌کننده ندارد.

ب) مشخصات کمک‌های بلاعوض:

➤ هیچ تعهدی برای بازپرداخت آن وجود ندارد.

➤ با هدف کمک به کشورهای با درآمد پایین

➤ با هدف تأمین نیازهای اساسی بشری نظیر بهداشت، آموزش و پرورش، توسعه منابع انسانی، حفظ محیط

زیست و...

➤ انجام اقدامات مؤثر فوری در زمان‌های وقوع بلایای طبیعی و جنگ

ج) شرایط و معیارهای ارایه کمک‌های بلاعوض:

➤ پروژه‌های ارایه‌شده می‌بایست اولویت بالای در برنامه‌های اجتماعی و توسعه اقتصادی کشورهای دریافت‌کننده کمک داشته باشند.

➤ مشارکت در اجرای پروژه‌ها می‌بایست در راستای تقویت و ثبات حکومت مرکزی باشد.

➤ کمک به اجرای پروژه‌های عام‌المنفعه در کشور در حال توسعه که دریافت وام برای اجرای پروژه مزبور مقرون به صرفه نمی‌باشد.

➤ داشتن سیستم مدیریتی و بودجه‌بندی مطمئن جهت اجرا و پشتیبانی از پروژه‌ها

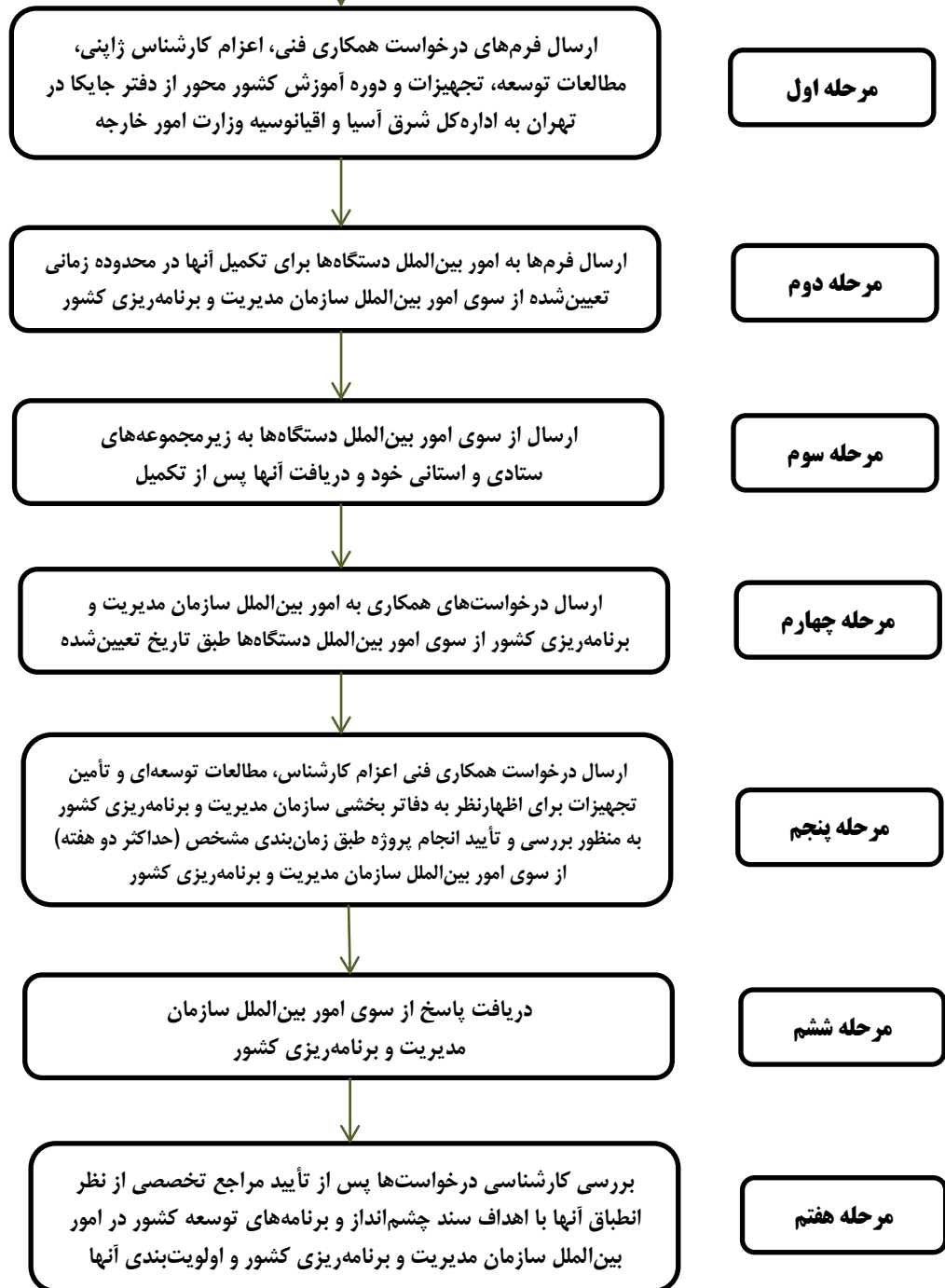
در ادامه توضیحات درخصوص فرآیند ارایه کمک‌های بلاعوض عنوان داشتند که اولویت‌های جایکا در ارایه

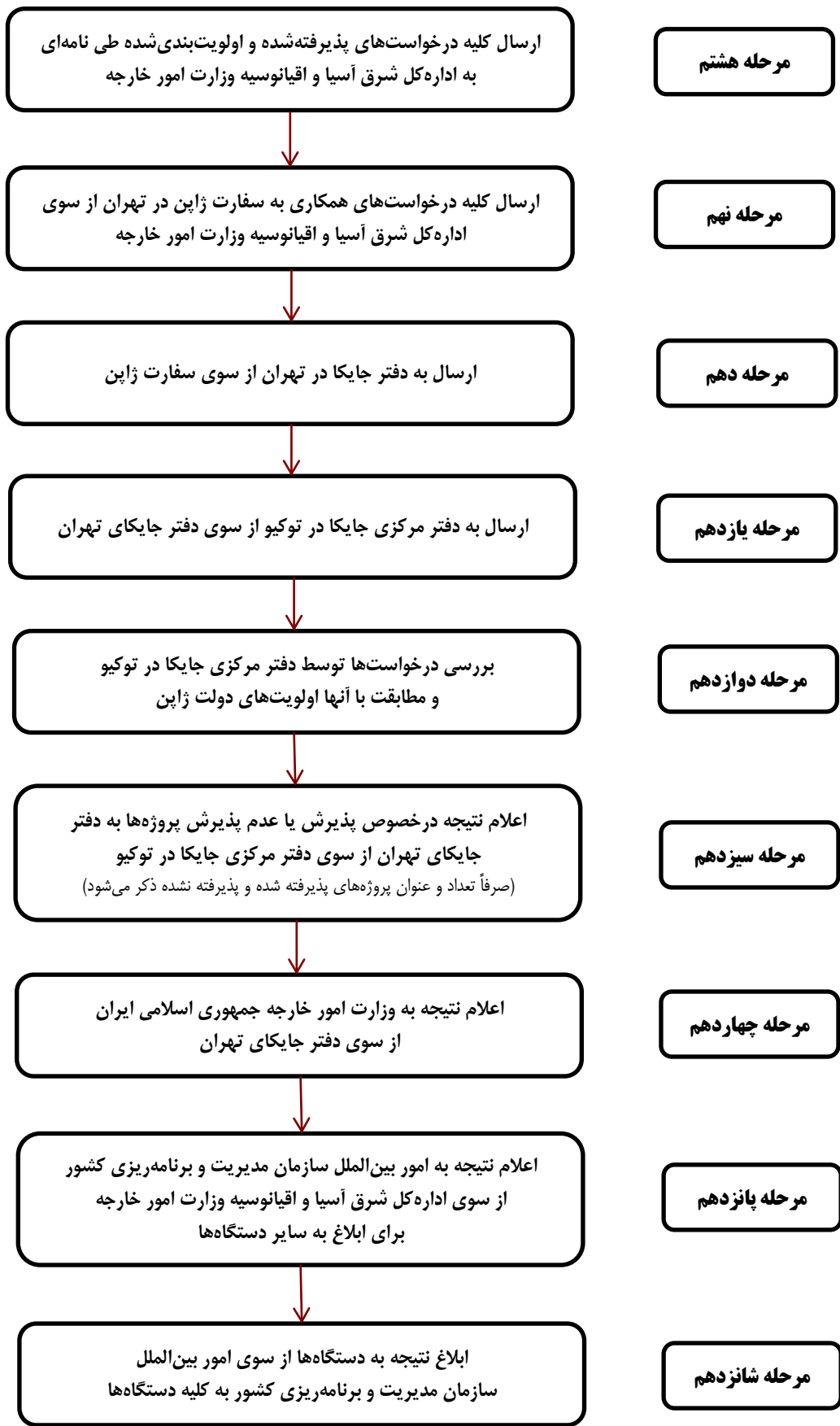
کمک‌های بلاعوض به ایران در طی چند سال گذشته براساس برنامه ششم توسعه ایران تدوین و ارایه شده است.

۵- فرآیند همکاری جمهوری اسلامی ایران با جایکا

(نحوه فعلی همکاری و انجام امور جایکا در کشور)

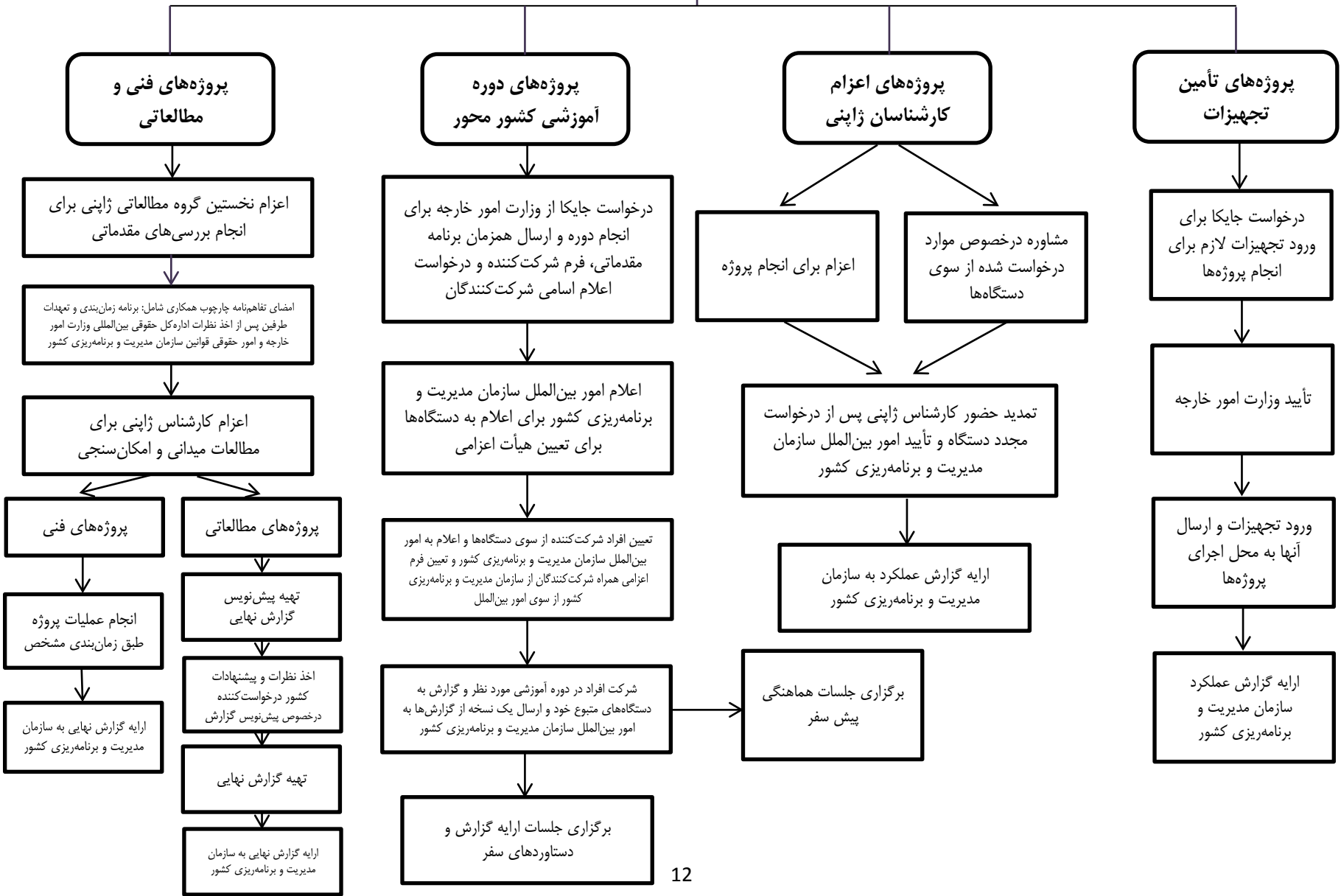
گردش کار جایکا





مراحل پس از تایید پروژه‌ها از سوی امور بین‌الملل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

مرحله هفدهم



۶- تعاریف لغات و اختصارات

➤ پروژه:

مسئولیتی برای رسیدن به اهدافی مشخص با بودجه و مدت زمان معین

➤ چرخه پروژه:

روند کامل انجام یک مسئولیت شامل شناسایی و طراحی پروژه، ارزیابی، اجرا، نظارت، ارزشیابی و بازخورد. بازخورد به دست آمده از نتایج ارزشیابی در برنامه‌ریزی‌های آینده پروژه لحاظ خواهند شد. در عمل یک چرخه کوچکی مثل برنامه‌ریزی ← اجرا ← بررسی ← اصلاح برنامه‌ریزی در هر مرحله تکرار می‌شود.

➤ هدف عمومی:

تأثیر عمرانی که انتظار می‌رود پس از رسیدن به هدف پروژه به دست آید. هدف عمومی مسیر حرکت پروژه را نشان می‌دهد.

➤ هدف پروژه:

↓
هدفی که انتظار می‌رود پس از اجرای پروژه عملی شود. هدف عمومی به صورت یک منفعت و اثرات مثبت برای گروه هدف نشان داده می‌شوند.

➤ نتایج:

↓
چنین هدفی که برای رسیدن به هدف پروژه باید عملی شوند. نتایج با اجرای فعالیت‌های پروژه به دست می‌آیند.

➤ فعالیت‌ها:

کارهای خاصی که با استفاده مؤثر از داده‌ها مثل پرسنل، سرمایه و امکانات به منظور رسیدن به نتایج انجام می‌پذیرند.

➤ داده‌ها:

پرسنل، سرمایه، امکانات، زمین، تسهیلات لازم برای اجرای پروژه که توسط هر دو کشور کمک‌کننده و دریافت‌کننده تأمین می‌شوند.

➤ **پیش طرح‌ها:**

شرایط لازمی که قبل از آغاز پروژه باید برآورده شوند. اگر این شرایط تأمین نشوند آغاز کردن فعالیت‌های پروژه تنها با به‌کارگیری داده‌ها امکان‌پذیر نخواهد بود.

➤ **ملاحظات مهم:**

شرایطی که برای موفقیت پروژه لازم هستند ولی توسط پروژه قابل کنترل نیستند. برآورده شدن این شرایط معلوم نیست.

➤ **شاخص‌های عینی قابل تأیید:**

ارقامی اطلاعاتی که به عنوان استانداردهایی برای اندازه‌گیری و سنجش نتایج، هدف پروژه و هدف عمومی به‌کار می‌روند این اطلاعات شامل نوع، کیفیت، کمیت، زمان و مکان می‌باشد.

➤ **وسایل تأیید:**

منابع اطلاعاتی که برای مشخص کردن شاخص‌های قابل تأیید عینی به‌کار می‌روند. اطلاعات از منابعی که در داخل یا خارج از پروژه قرار دارند جمع‌آوری می‌شوند.

➤ **ماتریس طرح پروژه (PDM):**

جدولی که فعالیت‌ها، داده‌ها، اهداف، ملاحظات مهم و شاخص‌های قابل تأیید عینی پروژه و همچنین روابط منطقی بین آنها را به طور خلاصه نشان می‌دهد.

➤ **طرح عملیاتی:**

یک نمودار برنامه‌ریزی برای هر کدام از فعالیت‌های PDM که زمان و هدف اجرا، بودجه، داده‌ها و فرد مسؤؤل را نشان می‌دهد.

➤ **گروه هدف:**

گروه اصلی که اثرات اجرای پروژه باید به آنها برسد. در بیشتر موارد گروه هدف از بین ذی‌نفعان مشخص شده در مرحله تحلیل سهامداران انتخاب می‌شود.

➤ **کارگاه آموزشی PCM:**

جلسه‌ای که در آن نمایندگان کشورهای کمک‌کننده و دریافت‌کننده، فعالیت‌هایی در مورد مدیریت پروژه براساس PCM انجام می‌دهد. یک مدیر جلسات کارگاهی را که در مراحل برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی تشکیل می‌شوند مدیریت و تسهیل می‌کند.

➤ **مدیر:**

شخصی که در مورد روش PCM دانش کافی دارد و ضمن حفظ بی‌طرفی بحث‌های جلسات کارگاهی را هماهنگ می‌کند.

➤ **نظارت:**

بررسی اینکه آیا اجرای پروژه طبق برنامه در حال انجام است یا نه و استفاده از شاخص‌های قابل تأیید عینی برای سنجش پیشرفت و اصلاح طرح پروژه در مواقع لازم.

➤ **ارزیابی:**

بررسی یک پروژه طی اجرای آن براساس پنج معیار به منظور اصلاح برنامه‌ریزی و یا یادگیری درس‌هایی برای برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی پروژه‌های مشابه.

➤ **کارآیی:**

میزان بهره‌وری و سوددهی اجرای پروژه و میزان تبدیل شدن داده‌ها با نتایج.

➤ **سودمندی:**

میزان عملی شدن هدف پروژه با استفاده از نتایج.

➤ **تأثیرگذاری:**

تغییرات مثبت و منفی مستقیم یا غیرمستقیم حاصل شده در نتیجه اجرای پروژه. (حتی تغییراتی که در مرحله برنامه‌ریزی پیش‌بینی نشده بودند)

➤ **هماهنگی:**

اعتبار هدف عمومی و هدف پروژه در مرحله ارزیابی.

➤ **پایداری:**

میزان پایداری منافع و اثرات عمرانی پروژه پس از تکمیل آن.

۷- توصیه‌ها و نکات قابل توجه در تکمیل فرم‌های درخواست همکاری

- برای شروع درخواست همکاری، سازمان‌ها از همکاری‌هایی با اندازه کوچک (عمدتاً آموزش در ژاپن (country-focused training course in Japan) شروع نمایند.
- به کارگیری خلاقیت و تجربه که قبلاً در دوره‌های جایکا ایجاد شده است.
- سازمان‌ها نظرات خود را قبل از ارسال رسمی از طریق مرجعیت ملی و وزارت امور خارجه با مشاوران مقیم در دفتر جایکا مطرح کنند و از امکان‌پذیری انجام همکاری مشترک و وجود منابع کمک‌کننده در ژاپن مطمئن شوند. مشاوران ژاپنی مقیم در دفتر جایکا به همین منظور به ایران اعزام شده‌اند تا ضمناً هماهنگی‌های لازم را به عمل آورد و خصوصاً در مرحله "نیازسنجی" از اتلاف وقت و هزینه‌ها جلوگیری نمایند.
- ضروری است درخواست‌ها در حوزه‌های دارای اولویت طرفین تعریف گردند.
برخی از حوزه‌های همکاری طرفین به شرح ذیل بوده است:
 - "ایجاد اشتغال و کاهش نرخ بیکاری" از طریق برنامه‌های اشتغالزای ارتقای صنایع غیرنفتی و کارآفرینی بخش خصوصی
 - "استقرار تولید پایدار کشاورزی" و برنامه‌هایی برای کاهش فاصله درآمدی بین جوامع شهری و روستایی از طریق بهبود درآمدزایی در جوامع عشایری و مزارع کوچک.
 - "حفاظت از منابع طبیعی، گرم شدن زمین، آلودگی محیط زیست"، کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، از طریق برنامه‌های صرفه‌جویی انرژی و مکانیسم توسعه پاک (CDM)، تدابیر مقابله با آلودگی آب، خاک، هوا، دریاها و آلودگی‌های ناشی از صنعت.
 - "مدیریت جامع منابع آب"، برنامه‌هایی برای نیازهای آینده در بخش آب، بهبود مدیریت حوضه آب رودخانه‌ها، آبخیزها و آب‌های زیرزمینی.
 - "مدیریت و کاهش مخاطرات بلایای طبیعی"، از طریق توسعه ظرفیت‌های دولت مرکزی و استانداری‌ها برای واکنش‌های اضطراری، مقاوم‌سازی ساختارها و تدابیر محله محور.
- برخی از اولویت‌های همکاری فی‌مابین با جایکا به شرح ذیل می‌باشد:
 - توسعه بخش کشاورزی
 - آمایش سرزمین و توسعه متوازن منطقه‌ای
 - حفظ محیط زیست و منابع طبیعی
 - ارتقای بهره‌وری کلیه عوامل تولید (آب، خاک، انرژی، نیروی انسانی و سرمایه)
 - بهبود فضای کسب‌وکار و توسعه رقابت
 - توسعه صنایع به‌ویژه صنایع کوچک و متوسط، اشتغالزای، تبدیلی و صنایع روستایی و خوشه‌های صنعتی
 - پیشرفت و توسعه جوامع روستایی

- توسعه سرمایه انسانی و ارتقای کارآیی نظام آموزشی
- مدیریت و پیشگیری و کاهش اثرات و مخاطرات بلایای طبیعی
- همکاری و مشارکت در توسعه افغانستان
- توسعه گردشگری و اکوتوریسم
- توسعه و ترویج تجارت الکترونیک

۸- برخی از نکات قابل توجه در تکمیل فرم‌های همکاری

- توضیحات مندرج در فرم‌ها واضح و کافی باشد. در صورت لزوم آمار و ارقام، تصویر، جداول و اطلاعات تکمیلی ضمیمه فرم‌ها شود. این امر به تصمیم‌گیرندگان در فهم بهتر طرح کمک می‌کند.
- توجه به سطح و توان علمی و فنی فعلی کشور در فرآیند انجام پروژه‌ها، اعزام کارشناسان و برگزاری دوره‌های آموزشی در قالب کشور محور
- بررسی کارشناسی اولیه درخواست‌های همکاری پیشنهادی در امور بین‌الملل دستگاه‌ها و انجام اصلاحات لازم به منظور حصول اطمینان نسبی از تأیید آنها در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تأیید نهایی آن در دفتر مرکزی جایکا
- انتخاب دوره‌های آموزشی کشور محور متناسب با نیاز جمهوری اسلامی ایران و به روز نمودن محتوای آنها
- تطبیق محتوای دوره‌های آموزشی با اولویت‌های برنامه‌های توسعه‌ای و اسناد بالادستی کشور
- فرم‌های تکمیل شده می‌بایست تایپ شده، به زبان انگلیسی با ضمیمه ترجمه دقیق فارسی و گزارش توجیهی یک صفحه‌ای با امضای بالاترین مقام مسؤول و مهمور به مهر دستگاه پیشنهاددهنده همکاری باشد.